

LOCAL SELF-GOVERNMENT

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-371-2-12>

FORMATION AND IMPLEMENTATION OF THE PUBLIC POLICY OF NATIONAL MEMORY IN UKRAINE AT THE LOCAL LEVEL

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ В УКРАЇНІ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Vlasenko S. I.

*PhD in History,
Doctoral Student of the Department
of Public Policy of the Educational
and Scientific Institute of Public
Administration and Civil Service
Taras Shevchenko National
University of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Власенко С. І.

*кандидат історичних наук,
докторант кафедри
публічної політики
Навчально-науковий інститут
публічного управління та державної
служби Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

В Україні сьогодні існує найбільший за весь період від часу відновлення державної незалежності в 1991 році суспільний запит на політику національної пам'яті. Це актуалізує питання щодо вдосконалення концептуального, нормативно-правового, інституційного забезпечення та розроблення нових управлінських механізмів для ефективного здійснення даної політики.

Формування та реалізацію публічної політики національної пам'яті в Україні забезпечують органи державної влади та органи місцевого самоврядування різних рівнів, а також інститути громадянського суспільства.

Центральним органом виконавчої влади, на який державою покладено завдання з реалізації політики національної пам'яті, є Український інститут національної пам'яті (далі – Інститут), що підпорядковується Міністерству культури та інформаційної політики України. Взаємовідносини Інституту з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування здійснюються шляхом надання їм інформаційної та методичної допомоги щодо питань національної пам'яті, формування у громадян патріотизму, національної та громадянської ідентичності тощо [3].

З іншого боку, Інститут взаємодіє з місцевими державними органами влади та органами місцевого самоврядування шляхом отримання від них інформації, документів і матеріалів, необхідних для виконання покладених на нього завдань. Наприклад, співпрацює з обласними державними архівами, що перебувають у підпорядкуванні обласних державних адміністрацій і зберігають документальну спадщину регіонів. Також Інститут залучає представників місцевої влади до розгляду окремих питань стосовно політики національної пам'яті.

На регіональному рівні державну політику національної пам'яті реалізують місцеві органи виконавчої влади – Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні державні адміністрації, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, районні державні адміністрації, районні державні адміністрації в містах Києві та Севастополі, а також територіальні органи міністерств, державних комітетів, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом (управління, відділи) [6]. Зокрема, Український інститут національної пам'яті свої повноваження на місцевому рівні виконує через міжрегіональні територіальні органи, що входять до його структури (наразі їх п'ять – Західний, Південний, Південно-східний, Північно-східний та Центральний міжрегіональні відділи).

Систему органів місцевого самоврядування в Україні, що забезпечують формування та реалізацію політики національної пам'яті на місцях, складають сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи. Спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст представляють районні та обласні ради [5]. Взаємовідносини між органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади будуються через делегування повноважень.

У політиці національної пам'яті на місцевому та регіональному рівнях виокремлюються наступні основні актуальні напрями:

- популяризація локальної історії, поширення інформації про важливі для регіону історичні події та пам'ятні місця, про визначних історичних осіб краю;

- впорядкування публічного простору села, селища та міста шляхом найменування / перейменування вулиць, площ, бульварів, майданів та зведення / демонтажу пам'ятників, монументів, пам'ятних знаків та символів;

- вшанування та увічнення пам'яті видатних громадян – учасників подій сучасної України.

В той же час, у локальній політиці пам'яті присутні загальнонаціональні питання історії, державотворення, націєтворення, боротьби за незалежність тощо. Поєднання місцевої та регіональної пам'яті, пам'яті корінних народів та національних меншин, які

проживають в Україні, загальнонаціональної пам'яті – все це консолідує українське суспільство, об'єднує його в єдину громадянську націю, забезпечує національну безпеку держави. Тому важливим є налагодження діалогу між усіма суб'єктами публічної політики національної пам'яті, що забезпечить врахування інтересів і суспільства, і держави.

Сьогодні повномасштабна війна, розв'язана російською федерацією проти України 24 лютого 2022 р., створює нові виклики у сфері національної пам'яті, на які мають реагувати органи місцевого самоврядування. Наприклад, з перших днів російського вторгнення актуалізувались питання дерусифікації та деколонізації, що вилились у зміні топонімів, демонтажі символіки та пам'ятників і пам'ятних знаків, пов'язаних із країною-агресором тощо [1]. Для здійснення цих заходів Міністерством культури та інформаційної політики України спільно з Українським інститутом національної пам'яті було розроблено низку роз'яснень та рекомендацій, в яких містилися критерії для ухвалення органами місцевого самоврядування рішень і визначалися процедури їх реалізації [2]. А 21 березня 2023 р. Верховна Рада України ухвалила Закон «Про засудження і заборону пропаганди російської імперської політики в Україні та деколонізацію топонімій», який визначив правові засади засудження російської імперської політики й заборони пропаганди її символіки та встановив порядок ліквідації цієї символіки [4].

Важливим для українського суспільства сьогодні є питання формування пам'яті про російсько-українську війну. Звільнення тимчасово окупованих територій відкрило жахливу правду про російську агресію, а постійні обстріли російською армією мирних міст, селищ та сіл несуть масові втрати серед цивільного населення. Фіксування, збирання та збереження свідчень про військові злочини та геноцид проти українського народу, що вчиняє росія на території України – це один із пріоритетних напрямів публічної політики національної пам'яті, до здійснення якого долучаються як органи державної влади та державні установи, так і органи місцевого самоврядування та громадські організації, бізнес, окремі громадяни. Наступним важливим кроком є меморіалізація війни, що вже сьогодні відбувається в населених пунктах, вироблення загальнонаціональних підходів до питань вшанування та увічнення Героїв України, визначення символічної складової місць пам'яті тощо. Наприклад, на порядку денному публічного обговорення стоїть питання щодо створення Національного військового меморіального кладовища, яке має стати національним пантеоном для вшанування пам'яті Героїв. Враховуючи емоційну та морально-етичну складову, ці питання потребують не так

застосування управлінських механізмів з боку держави, як прояву громадянської активності.

Саме забезпечення рівного доступу та надання можливості для участі всіх зацікавлених акторів у політичних процесах у сфері національної пам'яті є однією із важливих умов для дотримання принципів демократії. Наприклад, публічне обговорення питань національної історії та визначення ключових у державотворенні й націєтворенні подій дозволить забезпечити вироблення консенсусу в суспільстві, сприятиме досягненню якісного, ефективного та результативного функціонування системи публічного управління у сфері національної пам'яті на всіх рівнях. Це можливо за умови вибудування взаємовідносин усіх акторів за схемою: громадянин – інститути громадянського суспільства – органи місцевого самоврядування – органи державної влади.

Успіхові в політиці національної пам'яті на місцевому рівні сприяє реформа децентралізації, що розпочалась в Україні в 2014 році й покликана сформувати ефективне самоврядування та територіальну організацію влади. Таким чином, сьогодні в Україні склались необхідні умови не лише для прийняття рішень у сфері національної пам'яті органами місцевого самоврядування, а й для їх втілення, у тому числі й через розширені можливості фінансування територіальних громад. А активна позиція громадськості, починаючи з ініціативи й завершуючи контролем, лише сприятиме позитивному розвитку територіальних громад, що, в свою чергу, призведе до зміцнення держави.

Література:

1. Власенко С.І. Подолання російського колоніального минулого в публічному просторі України як складова політики національної пам'яті під час повномасштабної війни. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2023. Випуск 35. С. 23–29.

2. Декомунізація, реабілітація та подолання наслідків русифікації / Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/dekomunizaciya-ta-reabilitaciya> (дата звернення: 20.10.2023).

3. Деякі питання Українського інституту національної пам'яті: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 листопада 2014 р. № 684 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.10.2023).

4. Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії: Закон України від 21 березня 2023 р. № 3005-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3005-IX#Text> (дата звернення: 20.10.2023).

5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.10.2023).

6. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (дата звернення: 20.10.2023).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-371-2-13>

THE ROLE OF LOCAL SELF-GOVERNMENT IN COMMUNITY LIFE

РОЛЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ЖИТТІ ГРОМАДИ

Maslova K. O.

*Student of the Educational Program
of Public administration,
master's degree
of the Faculty of Economics,
Management and Psychology
State University of Trade
and Economics / Kyiv National
University of Trade and Economics
Kyiv, Ukraine*

Маслова К. О.

*студентка освітньої програми
публічне управління
та адміністрування
освітнього ступеню «магістр»
Державного торговельно-
економічного університету /
Київський національний торговельно-
економічний університет
м. Київ, Україна*

Mirko N. V.

*Candidate of Sciences in Public
Administration, Associate Professor
of the Department of Public
Administration and Administration
State University of Trade
and Economics / Kyiv National
University of Trade and Economics
Kyiv, Ukraine*

Мірко Н. В.

*кандидат наук
з державного управління,
доцент кафедри публічного
управління та адміністрування
Державний торговельно-економічний
університет / Київський
національний торговельно-
економічний університет
м. Київ, Україна*

Головна характеристика кожної територіальної громади полягає в тому, що її населення має високий рівень свідомості і активності в економічній, соціальній і політичній сферах, а також є максимально самодостатнім в своєму розвитку та забезпеченні, особливо в економічному та фінансовому плані.